



# Plan nadzoru pedagogicznego jednym z podstawowych obowiązków dyrektora szkoły

→ *cd. ze s. 1*

W zmienionej ustawie Prawo oświatowe kwestie istoty nadzoru pedagogicznego uregulowane są w art. 55, który stanowi, że teraz nadzór pedagogiczny polega na:

- obserwowaniu, analizowaniu i ocenianiu<sup>1</sup> przebiegu procesów kształcenia i wychowania oraz efektów działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkół i placówek,
- ocenianiu stanu i warunków działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkół i placówek,
- udzielaniu pomocy szkołom i placówkom, a także nauczycielom, w wykonywaniu ich zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych,
- inspirowaniu nauczycieli do poprawy istniejących lub wdrożenia nowych rozwiązań w procesie kształcenia, przy zastosowaniu innowacyjnych działań programowych, organizacyjnych lub metodycznych, których celem jest rozwijanie kompetencji uczniów.

Z kolei wskazano, że w sposób szczególny nadzorowi pedagogicznemu podlega:

- posiadanie przez nauczycieli wymaganych kwalifikacji do prowadzenia przydzielonych im zajęć<sup>2</sup>,
- realizacja podstaw programowych i ramowych planów nauczania<sup>3</sup>,
- przestrzeganie zasad oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów oraz przeprowadzania egzaminów<sup>4</sup>,
- przestrzeganie przepisów dotyczących obowiązku szkolnego i obowiązku nauki,
- przestrzeganie statutu szkoły lub placówki,
- przestrzeganie praw dziecka i praw ucznia oraz upowszechnianie wiedzy o tych prawach,
- zapewnienie uczniom bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki.

## Podstawa sprawowania nadzoru pedagogicznego

Zmienione w 2021 r. rozporządzenie w sprawie nadzoru pedagogicznego zmniejszyło formalnie ilość możliwych form sprawowania nadzoru pedagogicznego przez dyrektora szkoły. Obecnie zgodnie z prawem nadzór pedagogiczny jest realizowany poprzez wykonywanie zadań i czynności określonych w art. 55 ustawy Prawo oświatowe, w trybie działań planowych i doraźnych. Natomiast jako podstawowe formy sprawowania nadzoru pedagogicznego wskazano: **kontrolę i wspomaganie**.

W obecnym układzie prawnym przez **wspomaganie** należy rozumieć wszelkie działania organu sprawującego nadzór pedagogiczny mające na celu inspirowanie i intensyfikowanie w szkole lub placówce procesów służących poprawie i doskonaleniu ich pracy, ukierunkowanych na rozwój uczniów i wychowanków. Bardzo wyraźnie w nowych przepisach zostało zaznaczone, że organ sprawujący nadzór pedagogiczny wspomaga szkoły i placówki w szczególności poprzez:

- przygotowywanie i podawanie do publicznej wiadomości na stronie organu analiz wyników sprawowanego nadzoru pedagogicznego, w tym wniosków z kontroli (planowych i doraźnych),
- organizowanie konferencji i narad dla dyrektorów szkół i placówek,
- przekazywanie informacji o istotnych zagadnieniach dotyczących systemu oświaty i zmianach w przepisach prawa dotyczących funkcjonowania szkół i placówek oświatowych.

Z kolei przez **kontrolę** należy teraz rozumieć działania organu sprawującego nadzór pedagogiczny prowadzone w szkole lub placówce w celu oceny stanu przestrzegania przepisów prawa dotyczących działalności dydaktycznej,

wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkoły lub placówki.



### Ważne!

Zmienione zapisy prawne w sposób jednoznaczny na nowo wytyczają zadania dyrektorów, które mają oni do wykonania w ramach sprawowanego przez siebie nadzoru pedagogicznego.

Zgodnie z tymi założeniami dyrektor szkoły jest zobligowany do podejmowania następujących działań:

- kontrolowanie
  - wspomaganie
- } **obserwacja**

Powyższy układ działań stanowi logiczną konsekwencję zadań, jakie na dyrektora nakłada właśnie zmieniony nadzór pedagogiczny. Zwracam uwagę, że sposób pozycjonowania obserwacji w obecnym układzie nadzoru pedagogicznego wskazuje, iż pojawia się ona praktycznie w każdym jego obszarze. Ponadto wskazuje on dyrektorowi planującemu przeprowadzanie obserwacji w swojej szkole zadania wyznaczone w poszczególnych obszarach nadzoru pedagogicznego.

## Rola dyrektora placówki a nadzór pedagogiczny

Zgodnie z tymi zadaniami każdy dyrektor placówki oświatowej w ramach swoich podstawowych obowiązków służbowych:

- **kontroluje** przestrzeganie przez nauczycieli przepisów prawa dotyczących działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej szkół, placówek i nauczycieli oraz innej działalności statutowej;
- **kontroluje** i analizuje prawidłowość prowadzenia dokumentacji

przebiegu nauczania (w tym zakresie w związku z licznymi zmianami mamy obowiązujący nowy tekst jednolity stosownego rozporządzenia<sup>5</sup>;

- **wspomaga** nauczycieli w realizacji ich zadań, w szczególności przez:
  - **diagnozę** pracy szkoły,
  - **planowanie** działań rozwojowych, w tym motywowanie do doskonalenia zawodowego,
  - **prowadzenie** działań **rozwojowych**, w tym organizowanie szkoleń i narad;
- **obserwuje** prowadzone przez nauczycieli zajęcia dydaktyczne, wychowawcze i opiekuńcze oraz inne zajęcia i czynności wynikające z działalności statutowej szkoły;
- **opracowuje** na każdy rok szkolny plan nadzoru pedagogicznego, który przedstawia radzie pedagogicznej do 15 września;
- **przedstawia** radzie pedagogicznej wyniki i wnioski ze sprawowanego nadzoru pedagogicznego (przed zakończeniem każdego roku szkolnego).

Zgodnie z nowymi wymogami prawnymi plan nadzoru pedagogicznego dyrektora powinien być opracowywany zawsze z uwzględnieniem wniosków wynikających z nadzoru sprawowanego w szkole w poprzednim roku szkolnym oraz podstawowych kierunków realizacji polityki oświatowej państwa<sup>6</sup>.

Dyrektor szkoły, przystępując do konstruowania planu nadzoru pedagogicznego na nowy rok szkolny, musi zgromadzić określone informacje, które stanowią będą bazą założeń tego nowego planu. Jest to szczególnie istotne z uwagi na fakt, że dyrektor w procesie planowania w sposób wyczerpujący musi sobie odpowiedzieć na następujące pytania:

- **Co muszę wiedzieć** (do planowania)?
- **Co chcę uzyskać w procesie nadzoru** (co się zmieni w placówce) – **po co ja to robię** (czemu to ma służyć)?
- **Co chcę zrobić** (obszar, zakres, zagadnienie itp.)?
- **Jak to zrobić** (rodzaj działań, przydział zadań)?
- **Kiedy i kto to robi** (wykonawca)?

Zwracam szczególną uwagę na pytanie drugie, które ma charakter zasadniczy. Konstruując plan nadzoru, dyrektor powinien sobie założyć, czego oczekuje po jego realizacji. Przecież plan nadzoru nie może być dokumentem dla dokumentu, ale powinien zawierać informacje o tym, jak powinna wyglądać szkoła po przeprowadzeniu działań (w danym zagadnieniu, zakresie, obszarze itp.), ale dopiero po zrealizowaniu wszystkich konkretnych zadań ujętych w opracowywanym planie nadzoru pedagogicznego. Przyjęte założenia będą stanowiły razem szczególnego rodzaju istotne kryterium sukcesu i oceny realizacji tegoż planu nadzoru w kontekście jego efektywności.

Z kolei sama analiza i ocena realizacji planu nadzoru pedagogicznego nie może sprowadzać się do prostej wylizanki zrealizowanych działań czy też nawet konkretnych zadań i standardowym „odznaczeniu” zrobione, zaliczone. W przedmiotowej ocenie (która powinna być przedstawiana pod koniec każdego roku szkolnego w formie prezentacji wyników i wniosków wynikających z nadzoru pedagogicznego) należy zawsze odnieść się do efektywności poprzez pryzmat osiągnięcia (lub też nie) stanu docelowego zakładanego w planie.

### Ważne!

Każdy dyrektor szkoły musi uświadomić sobie, co przyniósł taki, a nie inny sposób realizowania nadzoru pedagogicznego w konkretnej rzeczywistości oświatowej.

Jeśli okaże się, że zakładany obraz szkoły (zagadnienia, obszaru) nie uległ zmianie lub jest inny, niż to zakładano w planie nadzoru pedagogicznego, wówczas stanowi to uzasadnioną przesłankę do przeprowadzenia wnikliwych analiz sytuacyjnych, szukania przyczyn stwierdzonego stanu rzeczy i wprowadzania niezbędnych korekt w planie na kolejny rok szkolny<sup>7</sup>. Plan to nie jest zwykły tekst, ale zawiera on istotne wskazania niezbędne

do podejmowania określonych i przemyślanych decyzji.



### Ważne!

Dyrektor powinien się zastanowić nad tym, czy opracowany przez niego plan zawiera wymagane elementy. Informacje te należy gromadzić w poszczególnych zakresach (obszarach) merytorycznych, takich jak: kontrola, wspomaganie i oczywiście obserwacja.

Istotne źródła informacji w zakresie **KONTROLI**:

- **Co:** wewnętrzna – dyrektor szkoły; opis stwierdzonego stanu rzeczy, analiza przyczyn, wnioski.
- **Co:** zewnętrzna – organ kontroli; opis stwierdzonego stanu rzeczywistego i zalecenia pokontrolne → analiza wyników i przyczyn, wnioski.
- **Jak:** dyskusja nad wnioskami → rekomendacja<sup>8</sup>.

Działania kontrolne organu sprawującego nadzór pedagogiczny prowadzone są w szkole lub placówce w celu oceny stanu przestrzegania przepisów prawa dotyczących działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej w szkole jako organizacji, w tym zgodności zatrudniania nauczycieli z wymaganymi kwalifikacjami. W nowym roku szkolnym to sam dyrektor kontroluje przestrzeganie przez poszczególnych nauczycieli przepisów prawa dotyczących działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkoły. Należy pamiętać, że kontrola w swojej istocie to nic innego jak porównanie stanu faktycznego ze stanem zakładanym lub wymaganym obowiązującym prawem.

W nowym roku szkolnym MEN<sup>9</sup> wyznaczyło do kontroli następujące zagadnienia:

- W ośrodkach rewalidacyjno-wychowawczych:
  - Zgodność z przepisami prawa oświatowego realizacji obowiązku rocznego przygotowania przedszkolnego, obowiązku szkolnego

- i obowiązku nauki przez dzieci i młodzież z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim, posiadających orzeczenie o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych, oraz dzieci i młodzież z niepełnosprawnościami sprzężonymi, z których jedną z niepełnosprawności jest niepełnosprawność intelektualna, posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego.
- W przedszkolach specjalnych, szkołach podstawowych specjalnych oraz szkołach ponadpodstawowych specjalnych zorganizowanych w podmiotach leczniczych:
    - Zgodność z przepisami prawa oświatowego organizacji kształcenia oraz warunków i form realizowania specjalnych działań opiekuńczo-wychowawczych.
  - W szkołach podstawowych:
    - Zgodność z przepisami prawa oświatowego organizacji doradztwa zawodowego.
  - W branżowych centrach umiejętności:
    - Zgodność z przepisami prawa oświatowego funkcjonowania branżowych centrów umiejętności.
  - W publicznych szkołach podstawowych ogólnodostępnych:
    - Sprawowanie nadzoru pedagogicznego przez dyrektora oraz realizacja zadań w zakresie doskonalenia zawodowego nauczycieli w szkołach uzyskujących najniższe wyniki z egzaminu ósmoklasisty.

Mając na względzie zakres zmian oraz wskazania MEN, w nowym roku szkolnym kontroli powinny być poddane następujące zagadnienia:

- Wymagane kwalifikacje nauczycieli do prowadzenia przydzielonych im zajęć – zwłaszcza w kontekście zmienionych regulacji prawnych w tym zakresie.
- Realizacja podstawy programowej z uwzględnieniem warunków realizacji – również po zmianach.
- Ocenianie wewnątrzszkolne – na nowo zdefiniowane.
- Zasady prowadzenia obserwacji pedagogicznej – obowiązkowe zadanie wszystkich nauczycieli.

- Zasady dokonywania oceny pracy nauczycieli według nowej formuły.
- Prowadzenie dokumentacji szkolnej – zwłaszcza z zastosowaniem nowych druków szkolnych.
- Praca z uczniami dysfunkcyjnymi.
- Realizacja obowiązku rocznego przygotowania przedszkolnego, obowiązku szkolnego i obowiązku nauki.
- Znajomość i przestrzeganie obowiązujących przepisów oświatowych.
- Zasady organizowania i realizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej.
- Nowe zasady awansu zawodowego, ze szczególnym uwzględnieniem tzw. przepisów przejściowych.
- Organizacja doradztwa zawodowego.

Podstawowe źródła informacji w obszarze **WSPOMAGANIA**:

- Organizacja doskonalenia zawodowego w szkole, w tym informacja na temat tego:
  - Który z nauczycieli systematycznie się doskonalili?
  - W jakim zakresie merytorycznym i metodycznym to robi?
  - W jakich formach doskonalenia uczestniczą poszczególni nauczyciele?
  - Co z tego, czego się nauczyli, wykorzystują sami w swojej praktyce zawodowej?
  - Jakie są konkretne i wymierne efekty (skutki) podejmowanych przez nauczycieli działań?
  - W jaki sposób nauczyciele dzielą się wiedzą i doświadczeniami zdobytymi zwłaszcza na szkoleniach zewnętrznych dofinansowywanych (w różny sposób) przez szkołę?
  - Jak doskonalenie nauczycieli wpływa na efektywność pracy szkoły jako całości?
  - Jaka jest aktualna sytuacja w dziedzinie pedagogicznej?
- Plan doskonalenia nauczycieli.
- Wnioski wynikające z analizy wyników klasyfikacji rocznej, śródrocznej i końcowej oraz egzaminów zewnętrznych.
- Wnioski wynikające z analizy realizacji podstawy programowej (w trzech płaszczyznach: ilościowej,

treściowej i jakościowej) – zwłaszcza w kontekście uzyskanych efektów.

Istotne źródła informacji w przypadku **OBSERWACJI**:

- Kto: dyrektor + ewentualnie kadra kierownicza.
- Co: informacja z realizacji – cele, zakres tematyka, wyniki określające zaobserwowany stan.
- Jak: analiza → wnioski.

Ponadto do źródeł informacji dyrektora zaliczyć należy:

- Podstawowe kierunki realizacji polityki oświatowej państwa w danym roku szkolnym określone przez MEN<sup>10</sup>.
- Informacja kuratora oświaty o wynikach i wnioskach z nadzoru pedagogicznego.
- Plan nadzoru pedagogicznego kuratora oświaty na nowy rok szkolny.
- Zmiany prawa oświatowego.
- Wytyczne lokalnych władz samorządowych.
- Zidentyfikowane oczekiwania rodziców uczniów oraz środowiska lokalnego.

Dyrektor na każdy rok szkolny opracowuje plan nadzoru pedagogicznego<sup>11</sup>. Typowa ramowa struktura planu nadzoru pedagogicznego opracowanego w oparciu o wskazania wynikające z aktualnego rozporządzenia MEN wygląda następująco:

- **Główne zadania** do wykonania wynikające z wniosków z nadzoru pedagogicznego w roku ubiegłym.
- **Tematyka i terminy** przeprowadzania kontroli:
  - stanu przestrzegania przepisów prawa dotyczących działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkoły lub placówki,
  - przebiegu procesów kształcenia i wychowania w szkole lub placówce,
  - efektów działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkoły lub placówki.
- **Zakres wspomaganie** nauczycieli w realizacji ich zadań.
- **Plan obserwacji.**